

die zich met de studie bezig houden en die leiden uit den aard der zaak een zwervend bestaan. Maar als je 't eens zoo kunt inrichten, dat je een week of drie kunt besteden aan één enkelen berg of één enkel dal, dan is er nog wat nieuws te bereiken. Daarom hoop ik nog eens spoedig weer in het heilig bosch van den Munt della Baseglia de avonturen van Linnaea en een paar andere kornuiten na te gaan. Dezen zomer hebben wij alleen maar de buurt een beetje verkend.

JAC. P. TH.

(Wordt vervolgd).

EXCURSIE NAAR HET HOOGVEENTERREINTJE IN DE BUURT VAN DEVENTER.

ONDERDAG den 25en Juli zou het dan eindelijk gebeuren; het moest er toch eenmaal van komen en dit was een heel geschikte dag. We wisten nl. ergens in den omtrek van Deventer een mooi veentje te liggen, waar de hoogveenflora nog in ongerepten staat aanwezig was; daar ging het heen onder leiding van onzen leeraar.

Langs het laatste gedeelte van den weg, die ons er heenvoerde, stroomde een klein watertje; aan den oever stond een merkwaardig drietal veronica's, nl.: Veronica Beccabunga (Beekpunge; scutellata (Schildvruchteereprijs) en Anagallis (Watereereprijs). Bovendien nog Hypericum perforatum (Sint-Janskruid) en tetrapterum (Gevleugeld Hertshooi); in het slootje groeide Glyceria aquatica (Watervlotgras), dat zijn lange bladen op den waterspiegel liet drijven.

Aan den kant van den weg, langs den berm, groeide in overvloed Gnaphalium uliginosum (Moeras-Droogbloem) en Euphrasia officinalis (Gewone Oogentroost), terwijl hier en daar een enkel geel bloempje van Oxalis stricta (Stijve Klaverzuring) schuchter tusschen 't gras uit kwam kijken. Zeer algemeen stond hier ook Radiola linoides (Duizendgraan); plotseling en geheel onverwacht vonden we er een exemplaar Cicendia filiformis (Draadgentiaan) (Fig. 1), tusschen, eene zeldzame Gentianacee.

Links van den weg stonden nog een drietal soorten varens: Polypodium vulgare (Naaktvaren); Asplenium Filix femina (Wijfjesvaren) en Blechnum Spicant (Dubbelloof).

Ook voor den mycoloog was hier wat te zien; op een stukje bouwland merkten we haverbrand en moederkoorn op, twee parasitische zwammen, woekerende op haver en rogge. Sommige haverpluimen waren bijna geheel bruin of zwart.

Ondertusschen waren we bij ons doel gekomen. Het veen, dat wij bezochten, bestaat niet uit één, maar uit twee stukken, n.l. een klein rechts en een veel grooter deel links van den weg. Het rechterstuk betraden we het eerst en zagen al dadelijk dingen, die op meer deden hopen, nl. Sparganium simplex (Onvertakte Egelskop) en ramosum (Vertakte E.); even later Narthecium ossifragum, eene gele Liliacee, die wij nog nooit eerder gezien hadden; op sommige plaatsen was de grond geel gekleurd van de mooie dichte bloemtrossen. Ook Platanthera bifolia (Welriekende Nachtorchis) mankeerde hier niet. Alleen aan den plantengroei zou men al kunnen zien, dat wij op een veenbodem liepen; soms was deze donkerrood gekleurd door de vele bladrozetjes van Drosera intermedia (Kleine) en Drosera rotundifolia (Rondbladige Zonnedaauw).

Op een kale plek stonden teere licht-groene stengels met bruine en witte toppen; toen wij ze naderbij te zien kregen, bleken ze te behooren aan de bleke en de bruine Grasbies

(*Rhynchospora alba* en *fusca*), die hier dus door elkander groeiden, wat zeker als een vrij zeldzaam verschijnsel mag opgevat worden. Dat de oppervlakte hier toch af en toe eens onder water kwam, bewees de aanwezigheid van *Lycopodium inundatum* (Moeras-Wolfsklauw) en van *Pinguicula vulgaris* (Gewoon Vetkruid). Juist toen we naar het groote stuk over zouden steken, zagen we nog een mooi groot nest van *Ocyale mirabilis* (de wonderlijke heidespin); deze spin heeft de gewoonte hare eieren in een zakje aan 't lijf mee te dragen, vandaar de naam wonderlijk. Nu namen we het veen in zijn geheel eens wat op. Het deed zich in de middagzon aan ons voor als een reuzenbouquet, die den heerlijken geur verspreidde van Gagel; *Parnassia palustris* (Parnassuskruid) met zijn heerlijk mooie, witte bloemen, *Gentiana Pneumonanthe* (Klokjesgentiaan) met zijn diepblauwe klokken en de gele toppen van *Narthecium* zaten er in overvloed in. Daartusschen schemerden de rozerode trossen van *Orchis incarnata* (Vleeschkleurige Orchis), welke we hier zagen in zijn karakteristieke vorm: de bladen steil omhoog gericht; bovenaan samengeknepen en de bovenste tot boven de bloemtros uitstekend. Later vonden we er nog *Pirola rotundifolia* (Rondbladig Wintergroen) met heerlijk riekende, groote witte bloemtrossen en met zeer lange door het veenmos (*Sphagnum*) groeiende wortels.

Hier zagen we nu in groote hoeveelheid de plant voor ons, die een hoofdrol speelde en nog speelt in de vorming van het hoogveen, dat in verreweg de meeste gevallen zijn ontstaan te danken heeft, niet zooals men vroeger wel meende, aan omgevallen boomen, maar voornamelijk aan de hoogveenmossoorten. Wanneer dit veenmos zich sterk ontwikkelt en dikke lagen vormt, hebben niet zelden de andere planten moeite,

om zich staande te houden in het zeer snelgroeiende mostapijt. Dit mos heeft namelijk in zijne bladeren cellen met doorboorde wanden, waardoor het in staat is, alle regen- en dauwdruppels op te vangen en te bewaren, zoodat het ook bij droog weer door kan groeien. Ze zuigen het water op als een spons; pollen die er oogenschoonlijk verdroogd uitzagen, bevatten toch nog een hoeveelheid water, als wij ze uitknepen. Andere planten passen zich wel aan dezen snellen veengroei aan; ze vertoonen den zoogenaamden etagebouw. Ze leggen dan ieder jaar weer hun knolletjes of wortels een eind hooger.

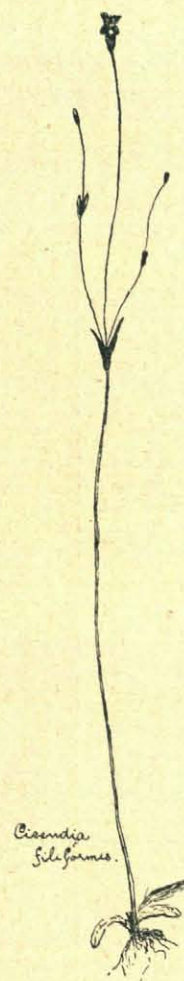
Plotseling werden wij opgeschrikt; een van ons had de voor ons land zoo zeldzame *Drosera longifolia*, de Langbladige of Engelsche Zonnedauw gevonden.

Deze komt slechts op een paar plaatsen in ons land voor; op het plantenkaartje No. 186 van Goethart—Jongmans, wordt ze van nauwkeurig bekende groei-

plaatsen alleen opgegeven bij Weert en Rijssen. Nu konden we dus onze verzameling zonnedauwsoorten completeren; en geen vergissen was mogelijk. Er bestaat een enorm

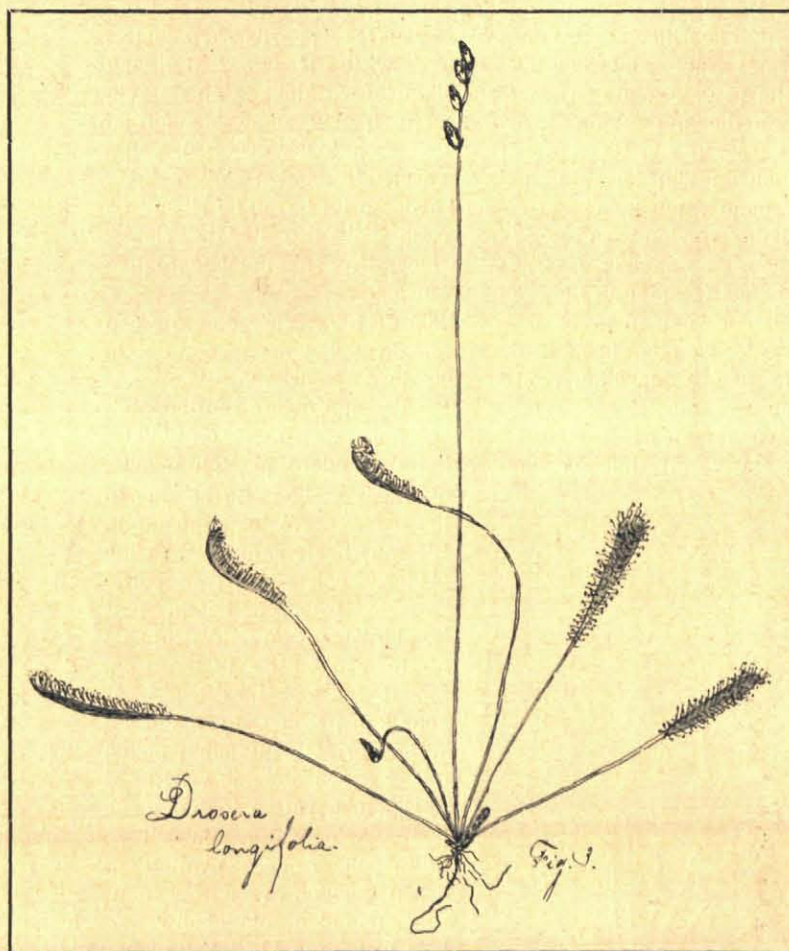

Fig. 2.

verschil tusschen de langbladige en de kleine zonnedauw. De habitus van de eerste is geheel verschillend van die van de tweede. Bij de Engelsche stijgt de bloemstengel loodrecht tusschen de bladen omhoog, terwijl deze bij de andere eerst horizontaal groeit en daarna rechthoekig ombuigt. Naar verhouding zijn de bladen ook langer en smaller dan van intermedia. (Fig. 2 en 3).

En zie, Fortuna hield nog niet op, haar, ons zoo welkome gaven in den schoot of liever in de plantenbus te werpen; want nauwelijks waren we eenigszins van deze verrassing

bekomen, of ons wachtte eene tweede, niet minder aangename. Op een klein plekje stond tusschen *Pirola rotundifolia*, *Epipactis palustris* en *Pedicularis palustris* een prachtige, kleine, lichtgroene orchidee: *Malaxis paludosa*.

Langzamerhand vonden we er meer; het waren kleine exemplaren van 6 à 7 c.M. hoogte. Deze plant vertoonde prachtig de aanpassingen aan de groei van het veenmos; het legt elk jaar zijn knolletje een eind hooger (zie Fig. 4) en heeft tevens nog op een eigenaardige manier voor de vermenigvuldiging gezorgd; aan de toppen der bladeren bevinden zich nl.

zeer vaak broedknolletjes (zie Fig. 4a). Ook om eene andere reden nog is het voor den botanist een merkwaardige plant; het vruchtbeginsel is niet omgekeerd, zoodat de lip naar boven wijst, wat bij orchideeën eene enkele maal meer voorkomt.

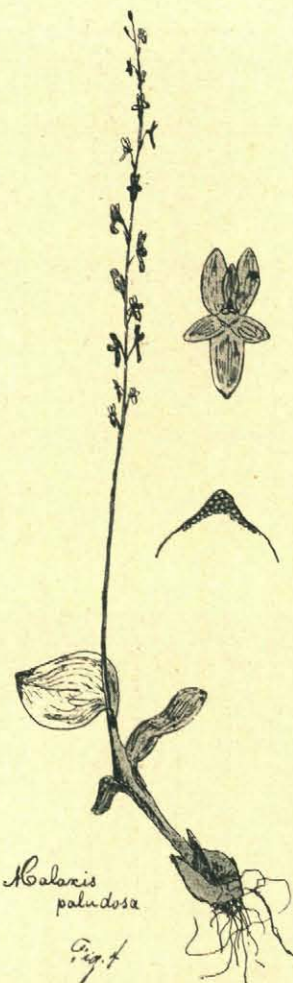
Dit gedeelte van het veen was eigenlijk wel het mooist; we zakten tot over de enkels in de dikke, dichte pollen veenmos.

Nu kwam een gedeelte, dat veel natter was en dat ik voor

de duidelijkheid zal verdeelen in de Veenplas en het Rietland, dat zich daarom uitstrekte. Aan den rand van het door ons verlaten gedeelte en het Rietland stond *Cladium Mariscus* (Galigaan), eene forsche Cyperacee, en *Triglochin palustre* (Zoutgras) (Fig. 5). Aan den kant van den plas groeide in het water *Utricularia minor* (Klein Blaasjeskruid), zoodat dus alle insectenetende planten van ons land hier vertegenwoordigd waren; er golfde statig ongeveer een meter van ons af een groote bloedzuiger, dien we het maar niet moeilijk maakten. De heer Hoogenraad verzamelde hier wat van de bovenste laag modder, om daarin met het microscoop naar éencellige dieren te speuren. Op de drassigste plekken van het Rietland stond ook weer *Utricularia* en af en toe *Malaxis*, maar nu in veel grooter exemplaren. We zagen ze hier wel van 15 cm. hoogte.

Het werd echter tijd om op te breken; de lucht betrok; in de verte rommelde de donder, het scheen te willen gaan onweeren. We liepen daarom vlug het Rietland door, want een onweder op de vlakte mee te maken, is niet aantrekkelijk. Juist zouden we er uitgaan, toen we de fijne lichtgroene veeren van de moerasvaren (*Polystichum Thelypteris*) zagen wuiven; we wilden er nog vlug een paar van plukken en bogen ze daartoe een beetje uit elkaar; maar zie, wat stond daar nog meer! *Sturmia* (*Liparis*) *Loeselii*, in vrucht. (Zie Fig. 6).

Dit was het laatste in het veen; nu moesten we ook weg en we besloten, om ons nergens meer op te houden en de pas er eens flink in te zetten; maar och, het ging, zooals

dat meer gaat; dan komt het geheel anders uit. We staken een heideveld over, om den weg wat te bekorten; we zagen de mooie gele sporenpieken van *Lycopodium clavatum* (de Groote Wolfsklauw) en het volgend oogenblik lagen we er al op de knieën bij, zoodat er van de bekorting al heel weinig kwam. Hoewel op den terugweg nog *Filago minima* werd verzameld, benevens een groote watersalamander, en 'even een jong exemplaar met kieuwen en vier pooten werd bekeken, kwamen we toch vóór de bui binnen. We hadden een welbesteeden, aangenaamen en nuttigen dag achter den rug.

precies op de onze. Met vrij groote zekerheid kunnen we ze dus beschouwen als *Dr. obovata*, een vorm, welke volgens de opgaven in den *Prodromus*, nog niet eerder in ons land is gevonden. Op bijgaande foto is duidelijk het verschil met *longifolia* te zien.

Deventer.

F. J. M. OFFERLIJNS

(en tochtgenooten).

N. B. Bij nader onderzoek bleek, dat zich ook nog een andere zonnedaauw tusschen de door ons meegebrachte exemplaren bevond. De habitus was als van *Drosera longifolia*, maar de vorm der bladeren was verschillend van deze. Volgens de flora voor Middel-Europa van Potonié was het *Drosera obovata* M. und K. (de bastaard van *Dr. longifolia* en *Dr. rotundifolia*) en werd daar als zeer zeldzaam opgegeven. In Nederlandsche flora's wordt deze niet genoemd. Om meer zekerheid te verkrijgen, vergeleken wij onze exemplaren met de als *Dr. obovata* gedetermineerde exemplaren uit het herbarium van den heer H. R. Hoogenraad, gevonden te Kitzhübel (Tirol). Later ook nog met exemplaren, aanwezig in het herbarium van de Ned. Bot. Vereeniging: hierin bevonden zich exemplaren door wijlen den heer Kok Ankersmit uit Duitschland gekocht; ze leken

Drosera obovata.